

רשימות

בפרשת השבוע

עקב

פרק ח' פסוק א'

כל המצוה

רש"י: כפשוטו, ומדרש אגדה, אם התחלת במצוה גמור אותה, שאינה נקראת המצוה אלא על שם הגומרה, שנאמר [יהושע כ"ד ל"ב] ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם, והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם, אלא לפי שלא הספיק לגומרה, וגמרוה ישראל, נקראת על שמם [תנחומא ו'].

לכאורה הסברא הפשוטה אומרת שצריך לקיים את המצוה מתחילתה ועד סופה, ולכן מי שעושה חצי מהמצוה, או תחילתה או סופה, לא קיים את המצוה, אם כן מדוע נקרא על שמו של המסיים אם הוא לא עשה את כל המצוה?

י"ל כיון שחלות המצוה חל בסופה, שבתחילתה אין עדיין מצוה, ולא משנה כמה אנשים השתתפו במצוה אבל היות וחל בסופה, לכן נקראת המצוה על שם המסיים, שעל ידו הושלמה המצוה.

ואין להקשות למה נקרא כאן על שם סופו, ונאמר "העצמות שהעלו בני ישראל ממצרים", הרי כתוב בגמרא [ברכות ו' ע"א] "חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה", והרי משה רבינו כשהתחיל במצוה חשב שהוא יקיים אותה עד סופה, והיה ממשיך במצוה לולי שנהיה אנוס ולא יכל להשלים את המצוה, כיון שנאסר עליו להכנס לארץ ישראל, והרי אפילו אם חשב ונאנס ולא עשאה נחשב כאילו עשאה, כל שכן כאן שעשה הרבה מן המצוה, ונתעסק בה יותר מארבעים שנה, ודאי שצריך שתהיה מצוה זו על שמו?

וי"ל שבודאי יש לו מצוה [ו"כאילו עשאה" פירושו שיש לו מצוה], אך המצוה של העלאת עצמות יוסף, נקראת על שם בני ישראל, כי הם למעשה גמרו את המצוה.

עוד י"ל שבאונס כזה שהקב"ה אסר עליו להכנס לארץ ישראל לא נחשב כאילו עשאה, כיון שהוא גרם על ידי מעשיו, לאי כניסתו לארץ, ולכן לא נחשב לאונס.

פרק ח' פסוק ד'

שמלתך לא בלתה

רש"י: ענני הכבוד היו שפין בכסותם, ומגהצים אותם כמין כלים מגוהצים, ואף קטניהם, כמו שהיו גדלים היה גדל לבושן עמהם, כלבוש הזה של חומט [חלזון], שגדל עמו [מדרש שיר השירים ד' י"א].

הנה לשון המדרש כפי שנמצא אצלנו "אמר לו, ולא היו [בגדיהם] כלים [מתבלים]? אמר לו, ולא קרית מימירך "שמלתך לא בלתה מעליך", אמר לו, ולא היו [הקטנים] גדלים [ומנין להם בגדים]? אמר לו, צא ולמד מן החלזון, שכל זמן שהוא גדל, נרתיקו גדל עמו".

יש להסביר שישנם שני אופנים כדי שבגד יהיה דק ויראה כמו בלוי, ולא יהיה ראוי לשימוש, דרך אחת היא הדרך הרגילה, שישתמשו בו הרבה זמן, ועל ידי כך הבגד יבלה ויאבד מעוביו, ולבסוף לא יהיה ראוי לשימוש, הדרך השנייה היא שבגד כשהוא נמתח הרבה, גם מאבד מעביו ונראה בגד דק, וגם אז הוא לא ראוי לשימוש.

י"ל שאלו שני השאלות שהובאו במדרש, שאלה ראשונה שאל אותו שהרי הזמן גורם שיתבלו הבגדים, וענה לו, שהיה נס שהבגדים לא בלו, כמובא בפסוק "שמלתך לא בלתה", ואחר כך שאלו עוד, הרי הילדים הקטנים גדלים, וכשגודלים שוב הבגדים יראו דקים ובלויים, מהעובדה שהם נמתחים, ועל כל ענה לו, שגם כאן היה נס, ולא נמתח כלל, אלא גדל אתם, וצא ולמד מהחלזון הזה שנרתיקו גדל עמו, והחלזון הוא בעובי הנצרך, ולפי זה שני הנקודות נכללות במילות הפסוק "שמלתך לא בלתה".

י"ל שזה מה שרש"י מביא אצלנו, שהיה אפשר לחשוב שבגדיהם של הקטנים יהיו דקים כשהם גודלים, כי הם הרי נמתחים כשגדלים איתם, ונראים דקים ובלויים, ולכן רש"י מוסיף ומביא מהמדרש "כחומט הזה שגודל עמו", וממילא לא נמתח אלא הוא בגד עב וראוי, וכמו שבארנו.

פרק י' פסוק י"ח

ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה

רש"י: ודבר חשוב הוא זה, שכל עצמו של יעקב אבינו על זה התפלל "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש".

פירוש: שיעקב אבינו עוד מעט גר בעצמו בארץ זרה לו, והוא בורח לחרן מפני עשו אחיו, ואפילו שמגיע ממשפחה של יצחק אבינו שלא חסר שם כלום, שהיו עשירים, אך כעת בדרכו לגלות מבית אביו, אומר מתוך הכרת האמת [וכנראה כך גם נהג י"ד שנה בבית שם ועבר, שלמד תורה בלילות, שכך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל], ומבקש רק לחם לאכול ובגד ללבוש, ואינו מבקש שום דבר אחר, סימן שאלו הדברים הם באמת הכי נצרכים לאדם.

עוד מקום שרואים אנו את חשיבותם הוא ממה שנאמר [לקמן כ"ג ה'] "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים", ומכיון שהם דברים בסיסיים לצורך קיומו של אדם, והעמונים והמואבים לא קדמו אתכם בהם, לכן נאסרו העמונים והמואבים לבא בקהל ה' עד עולם.

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו haseforim@gmail.com